

VIRTUEEL MUSEUM ZUIDAS

VISIE
KUNST EN
CULTUUR ZUIDAS
2011 — 2014

Dit boekje beslaat de visie van het Virtueel Museum Zuidas van 2011 t/m 2014. Het VMZ heeft zes programmapijlers: Videoscherm CASZuidas, Tentoonstellingen in de KunstKapel, Tijdelijke Projecten, Vrije Ruimten Zuidas AIR, Meebouwen aan de stad en Fotografieproject Virtuele Zoom.

Als u de omslag openslaat, ziet u een plattegrond van de Zuidas en alle activiteiten uit de afgelopen tien jaar.

**VISIE
KUNST EN
CULTUUR ZUIDAS
2011 — 2014**

“Zoals kunst en cultuur voor Amsterdam allesbehalve een luxegoed zijn, maar een levensader voor nieuwe perspectieven en andere werelden, zo geldt dat ook voor de Zuidas.”

**JOB COHEN,
BURGEMEESTER VAN AMSTERDAM 2001 – 2010,
VOORWOORD IN VMZ KRANT NO. 9, MAART 2010**

Kunst en Global City Zuidas — 3 / Virtueel Museum Zuidas — 5 / Ambities en Programma — 7 / Videoscherm CASZuidas en het Videoschermenpark — 11 / Tentoonstellingen in de KunstKapel en World Art Center — 15 / Tijdelijke Projecten en Zuidas Biënnale — 21 / Vrije Ruimten Zuidas Artists in Residence en Hoogwaardige Ateliers — 23 / Meebouwen aan de Stad en het inzetten van Creatieve Denkprocessen — 25 / Virtuele Zoom — 27 / Communicatie — 29 / Wat inmiddels is gerealiseerd — 31 / Toekomst — 36 / Samenvatting — 37 / Bestuur en colofon — 40

KUNST EN GLOBAL CITY ZUIDAS

VAN RAFELRAND TOT STADSCENTRUM

Zuidas is een nieuw, hoogwaardig stedelijk gebied in Amsterdam en een toplocatie voor internationaal opererende bedrijven. Het gebied strekt zich uit aan weerszijden van de A10, tussen Amstel en Schinkel en tussen Buitenveldert en Amsterdam-Zuid.

De ontwikkeling van Zuidas is een ambitieus project. In de nabije toekomst zullen 270 hectare grond worden omgevormd tot hét stadscentrum voor internationaal zakendoen en kennisontwikkeling. Betrokken publieke en private partijen hanteren hoge kwaliteitseisen en hechten grote waarde aan een hoge mate van functiemenging. In Zuidas moet een internationaal leefklimaat tot stand komen, waarbij werken, wonen, recreatie en voorzieningen hand in hand gaan.

Wat Zuidas onderscheidt van andere 'global cities' is de combinatie van internationale ambitie met de ambitie om een aantrekkelijk, levendig en karaktervol verlengstuk te zijn van de

Amsterdamse binnenstad. In dit stadscentrum van de eenentwintigste eeuw staat leefbaarheid hoog in het vaandel en zijn de menselijke maat en een hoogwaardige openbare ruimte van eminent belang.

Inmiddels zijn de eerste resultaten van de nieuwe hoogbouwstad zichtbaar. Het duurt nog enkele decennia voordat Zuidas af is.

In de ontwikkeling van Zuidas is van meet af aan waarde gehecht aan een essentiële rol weggelegd voor kunst en cultuur. Omdat kunst de leefbaarheid, de levendigheid, de stedelijkheid en de diversiteit helpt bevorderen. Maar ook omdat kunst het nieuwe stadscentrum een eigen karakter en een herkenbare identiteit kan geven. Daarbij draagt kunst bij aan de menselijke maat, creëert zij een sfeer waardoor mensen zich kunnen hechten, biedt zij inspiratie en plekken om elkaar te ontmoeten.

De waarde van kunst en cultuur voor stedelijke gebieden is inmiddels wijd erkend. Saskia Sassen, specialiste op het gebied van global cities

“In de ontwikkeling van Zuidas is van meet af aan waarde gehecht aan een essentiële rol weggelegd voor kunst en cultuur.”

en hoogleraar sociologie aan Columbia University, legt in lezingen en publicaties de nadruk op het essentiële belang van kunst en cultuur voor de global city. Kunst is volgens haar 'een interessant soort intelligentie'. Kunst en cultuur versterken de leefbaarheid en de noodzakelijke diversiteit, maar geven volgens haar ook ruimte aan het experiment en aan het ongekende. Kunst stimuleert het denken en de kennisvorming en is volgens Sassen daarmee cruciaal voor de in Zuidas gevestigde, op innovatie en creativiteit gerichte bedrijven en kenniscentra. De Amerikaanse auteur Richard Florida voegt daar in zijn boek 'The Rise of the Creative Class' (2002) nog een andere, alom erkende factor aan toe. Een creatief, cultureel klimaat

EXPOSITIE: 4E EDITIE VRIJE RUIMTEN ZUIDAS A.I.R.
(I.S.M. FONDS BKVB, VU AMSTERDAM/VU BRUSSEL, MUZIEKCENRUM NEDERLAND/NFPK+, STROOM DEN HAAG)
DATUM: FEBRUARI – APRIL 2010
KUNSTENAARS: LIEVEN DE BOECK, FRANK HAVERMANS, SACHI MIYACHI, SHINJI OTANI, TOM TLALIM

“Kunst stimuleert het denken en de kennisvorming en is cruciaal voor de in Zuidas gevestigde, op innovatie en creativiteit gerichte bedrijven.”

maakt het voor bedrijven en particulieren aantrekkelijker om zich te vestigen in Zuidas. Creativiteit en economie zijn, volgens Florida, onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Om kunst en cultuur een wezenlijk bestanddeel te laten zijn van de ontwikkeling van Zuidas, is op verzoek van het toenmalig Projectbureau Zuidas, nu Zuidas Amsterdam, eind 2000 een ambitieus kunstprogramma ontwikkeld. Dit kunstprogramma heeft als doel een inspirerend, levendig, wervend, divers, bestendig en voor Zuidas specifiek kunstklimaat te creëren en is vastgelegd in de Visie Beeldende Kunst Zuidas (2001). Zoals ook de stedenbouwkundige visie regelmatig wordt bijgesteld,

zo wordt ook de Visie Beeldende Kunst Zuidas regelmatig geactualiseerd: in de Visie Kunst en Cultuur Zuidas (2007) en in de huidige Visie Kunst en Cultuur Zuidas (2011).

Anno 2011 staat de hoofddoelstelling van de Visie Beeldende Kunst Zuidas 2001 nog altijd stevig overeind: voor de ontwikkeling van Zuidas is het van essentieel belang om een wervend cultureel klimaat te creëren. Daarbij gaat het zowel om de toekomstige Zuidas, als om de oude, bestaande Zuidas en om de tijdelijke, voortdurend veranderende Zuidas van de verschillende bouwfasen.

VIRTUEEL MUSEUM ZUIDAS

SUPERVISOR KUNST

Om kunst en cultuur in aansluiting op het voor Zuidas geambieerde kwaliteitsniveau een duurzame en hoogwaardige kwaliteit te geven, heeft de gemeente Amsterdam in 2001 een Supervisor Beeldende Kunst aangesteld. Deze Supervisor adviseert de gemeente Amsterdam en de projectdirectie Zuidas Amsterdam over de opzet en bevordering van een aantrekkelijk en inspirerend kunstklimaat. Daarnaast is de Supervisor Beeldende Kunst aanspreekpunt als het gaat om plannen op gebied van kunst, cultuur en aanverwante thema's in Zuidas.

De Supervisor wordt bijgestaan door een door hem samengestelde Programmaraad Beeldende Kunst Zuidas, waaruit in 2003 de stichting Virtueel Museum Zuidas (VMZ) is ontstaan. De naam duidt erop dat het Virtueel Museum geen museum is in de traditionele zin. Het VMZ beschouwt het hele Zuidasgebied als een levendig en steeds veranderend museum. Onder de noemer 'Virtueel Museum Zuidas'

ontwikkelt de Programmaraad Beeldende Kunst Zuidas beleid en initieert en stimuleert het projecten op gebied van kunst en cultuur. Het VMZ creëert de randvoorwaarden en het kwaliteitskader voor kunst in het Zuidasgebied. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de Supervisor Stedenbouw, met Zuidas Amsterdam en met de Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO), evenals met partners en bouwers. Daarbij zoekt het Virtueel Museum Zuidas niet alleen de relatie met de gehele stad Amsterdam, maar ook met de internationale kunstwereld.

Omdat het Virtueel Museum Zuidas samenwerking met zowel de bedrijven en instellingen in Zuidas als met het kunstleven hoog in het vaandel heeft staan, bestaat het bestuur van de stichting VMZ uit vooraanstaande partners van het bedrijfsleven en van het Nederlandse kunstleven. Zuidas Amsterdam is als toehoorder bij de vergaderingen aanwezig. Zie voor de namen van bestuursleden de laatste pagina.

“Het VMZ beschouwt het hele Zuidasgebied als een levendig en steeds veranderend museum.”

AMBITIES EN PROGRAMMA

EXPOSITIE: DOMESTICATED WILDERNESS (I.S.M. CAROLINE PRISSE VAN DE GERRIT RIETVELD ACADEMIE)
DATUM: NOVEMBER – DECEMBER 2009
KUNSTENAARS: FRANK BRUGGEMAN, LISA GHERARDI, MARIANNE LAMMERSSEN, MIA LERSSI, LINDA NIEUWSTAD, KEN RINALDO & AMY YOUNGS, NIENKE SYBRANDY/SANDER BOEIJINK/JEROEN WAND, CAROLINE PRISSE, YUTTA SAFTIEN, OAT SHOES, SAARA VALLINEEVA, LEVI VAN VELUW

VOOR EN VANUIT ZUIDAS

Om het gewenste inspirerende, wervende en specifiek voor Zuidas bestemde kunst- en cultuurklimaat met een eigen identiteit en een eigen beleevingswaarde tot stand te brengen, organiseert het VMZ sinds zijn oprichting een breed en eigenzinnig programma, gerelateerd aan de publieke ruimte van Zuidas. Dat programma is na veel gesprekken met deskundigen en in de beginfase al pionierend tot stand gekomen. Besloten is om het gebied in al zijn ontwikkelingsfases te bestrijken en een kunstvisie te creëren voor en vanuit Zuidas. Om het gebied zowel in zijn uitgestrektheid als in zijn verschillende bouwfases te bestrijken, zijn de activiteiten en projecten zowel groot als klein en zowel van tijdelijke als van (semi-)permanente aard. Daarbij is gezocht naar nog niet bestaande vormen van kunst, die zijn ingebed in het DNA van Zuidas, en naar het creëren van tal van verbindingen.

SAMENWERKEN

Het Virtueel Museum Zuidas neemt het initiatief op gebied van kunst en cultuur, stelt mogelijkheden, projecten en kunstenaars voor en zorgt voor een goede afstemming met publieke en private partijen. Daarbij hecht het VMZ aan samenwerking met de in het gebied aanwezige bedrijven en met in het gebied aanwezige onderwijs- en culturele instellingen zoals de Gerrit Rietveld Academie, het Sandberg Instituut, het Lectoraat Kunst en Publieke Ruimte aan de Gerrit Rietveld Academie, het VU-Exposorium, Art Amsterdam, met kenniscentra zoals de VU en met ontmoetingsplatform Amsterdam Bright City. Voor een actief, eigen cultureel Zuidasklimaat is de aanwezigheid van bestaande culturele en kennisinstellingen, zoals ook de Premsela Stichting, even gewenst als noodzakelijk. Daarbij is het samenbrengen van de drie in Zuidas dominante en normaliter gescheiden werelden van economische bedrijvigheid, academische

“Besloten is om het gebied in al zijn ontwikkelingsfases te bestrijken en een kunstvisie te creëren voor en vanuit Zuidas.”

industrie en cultuur van meet af aan het streven.

Ook wordt bewust gezocht naar samenwerking met kunstenaars, architecten en bewoners, en met kunstfondsen en andere ter zake kundige instellingen zoals het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK), de Stichting Kunst in de Openbare Ruimte (SKOR), het Fonds Beeldende Kunst Vormgeving en Bouwkunst (Fonds BKVB), het Muziekcentrum Nederland, de Vereniging BedrijfsCollecties Nederland (VBCN) en Art Amsterdam.

Samenwerking met een diversiteit aan partijen is noodzakelijk voor het slagen van de projecten en activiteiten. Zo zijn middels de kunst tal van nieuwe verbindingen tot stand gekomen. Projecten van Krijn de Koning in het Nuon-gebied

“Bedoeling is om een rijke voedingsbodem te creëren, waarop nieuwe initiatieven kunnen bloeien.”

en van Giny Vos voor de Telecommunicatietoren zouden zonder samenwerking met Liander (voorheen Nuon), G.V.B. en de betrokken diensten en bedrijven van de gemeente Amsterdam zoals de Dienst Ruimtelijke Ordening en Zuidas Amsterdam, en KPN niet zo succesvol zijn geweest. Is in het verleden al samengewerkt met stadsdeel ZuiderAmstel, voortaan wordt samenwerking aangegaan met het nieuwe stadsdeel Zuid. Bovendien zullen nadrukkelijker internationale verbindingen worden gesmeed.

PARTICULIER INITIATIEF

De initiatieven en tijdelijke manifestaties waarmee bedrijven, het stadsdeel, kunstenaars, bewoners en andere particulieren bij het VMZ aankloppen,

zijn van groot belang voor de opbouw van een cultureel klimaat. Het VMZ faciliteert, stimuleert en ondersteunt de grote en kleine culturele projecten vanuit de particuliere sector en treedt daarbij sturend, coördinerend en communicerend op. Daarbij zal het VMZ er alles aan doen om een brede kijk en een groot publieksbereik te combineren met een kwaliteit, die past bij de ambities van Zuidas. Een kwalitatief kunstklimaat in Zuidas kan niet zonder een bredere basis van en ruim aanbod aan galleries, boekhandels, ateliers, theaters en faciliteiten voor kunstenaars en gezelschappen.

ONTWIKKELING EN AMBITIE

Met de conjunctuur schommelen de ambities. In de eerste visie van het VMZ werd hoog ingestoken, met onder meer een internationale, beeldende kunstbiënnale en het stimuleren van en adviseren over de totstandkoming van één of meer grootschalige, culturele publieksvoorzieningen. In de tweede visie werden de am-

bities aangepast aan de eisen van de tijd en werd de nadruk gelegd op het meebouwen aan de stad.

Vanwege het huidige, economische klimaat ligt de nadruk de komende jaren in eerste instantie bij projecten en activiteiten die Zuidas nu en in de nabije toekomst identiteit verschaffen en verlevendigen. Maar wat is een visie zonder ambitie? Om de blik vooruit te richten, zijn ook ambitieuze plannen nodig voor de lange termijn.

Daarbij is aan de bedoeling van het programma niks veranderd, namelijk om een rijke voedingsbodem te creëren, waarop nieuwe initiatieven kunnen bloeien en waardoor een voor Zuidas karakteristiek, herkenbaar en levendig kunst- en cultuurklimaat ontstaat. Van de eerste visies is inmiddels een groot aantal projecten gerealiseerd en op touw gezet, zoals in deel twee van dit document valt te lezen. En het specifieke, voor Zuidas op maat gemaakte kunstklimaat staat inmiddels stevig in zijn schoenen.

ZES PROGRAMMAPIJLERS

Met oog op diversiteit, complexiteit en fijnmazigheid richt het VMZ zich in zijn programma op zes belangrijke pijlers voor de korte en lange termijn, met daaruit voortvloeiend vijf ambities. Voor alle activiteiten geldt dat het VMZ zowel nationale en internationale topkunstenaars uitnodigt, als hoogwaardig aanstormend talent. Daarbij hecht het VMZ eraan om recht te doen aan de diversiteit van de hedendaagse kunstpraktijk, terwijl de activiteiten en projecten ook tot de verbeelding moeten spreken van een breed publiek.

DE PIJLERS VAN HET PROGRAMMA ZIJN:

1. Videoscherm **CASZuidas** (Contemporary Art Screen Zuidas)
2. Tentoonstellingen in de **KunstKapel**
3. **Tijdelijke Projecten**
4. **Vrije Ruimten Zuidas AIR** (het Artists In Residence-project van het VMZ in de KunstKapel)
5. **Meebouwen aan de stad**
6. Fotografieproject **Virtuele Zoom**.

DE DAARUIT VOORTVLOEIENDE AMBITIES ZIJN:

1. De realisatie van een **Videoschermenpark**
2. De realisatie van een eigentijds **World Art Center**
3. De realisatie van een **Zuidas Biënnale** in plinten en hallen
4. De realisatie van **Hoogwaardige Ateliers en Verblifruimten voor Kunstenaars en Kunst(enaars) ondernemingen**
5. Het inzetten van **Creatieve Denkprocessen**.

HfyzukVan Oevelen: Landfall 2005-2010

VIDEOSCHERM CASZUIDAS EN HET VIDEOSCHERMENPARK

VIDEOSCHERM CASZUIDAS

Het op innovatie, kennis en de toekomst gerichte karakter van Zuidas is bij uitstek geschikt voor nieuwe media en videokunst, en voor vernieuwende, nog niet bestaande vertoningspodia. Specifiek voor Zuidas is in 2007 naast het WTC en station Amsterdam Zuid videoscherm CASZuidas gerealiseerd, als eigentijdse vorm van kunst in de openbare ruimte. CASZuidas vertoont 18 uur per dag hoogwaardig, bewegend beeld van beeldend kunstenaars in een actuele mix van videokunst, fotografie, film en nieuwe media. Het programma is specifiek gemaakt voor en afgestemd op het karakter en de dynamiek van Zuidas, en weerspiegelt en versterkt het dynamische, grootstedelijke en internationale karakter van dit gebied in ontwikkeling. CASZuidas, een initiatief van VMZ in samenwerking met de Stichting Kunst in de Openbare Ruimte (SKOR), levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de levendigheid en de identiteit van Zuidas. Uit een tussentijdse evaluatie blijkt hoezeer het publiek het videoscherm

waardeert: CASZ geeft het Zuidasgebied kleur, vindt men, het biedt een verrijking van de openbare ruimte en een relativering van het dagelijks gepeuter. Voor de programmering is een extern deskundige aangetrokken.

Met zijn minimaal 80% kunstprogrammering is CASZuidas uniek in de wereld, en een voorbeeld voor andere steden in binnen- en buitenland. Doordat in meerdere wereldsteden urban screens aanwezig zijn, doorgaans voornamelijk gebruikt voor reclame-uitingen, maakt Zuidas met zijn urban screen vanzelfsprekend deel uit van een internationaal netwerk. Via wereldwijde urban screen conferenties ontstaat samenwerking met andere, global cities. Deze internationale samenwerking zal in de toekomst worden uitgebreid, in de vorm van uitwisseling van programma's. Ook kan aan diverse wereldsteden in het programma aandacht worden besteed.

Dankzij een samenwerking met een veelal partijen uit de we-

“CASZ weerspiegelt en versterkt het dynamische, grootstedelijke en internationale karakter van Zuidas. Het kunstprogramma geeft het gebied kleur en biedt een relativering van het dagelijks gepeuter.”

reld van kunst en cultuur, zorgt CASZuidas voor verbinding tussen Zuidas, het Amsterdamse en andere, stedelijke kunstklimaat, zowel nationaal als internationaal.

In de afgelopen jaren is een uitgebreide samenwerking ontstaan, met ruim vierhonderd kunstenaars, en met uiteenlopende partijen uit binnen- en buitenland, waaronder Park 4DTV, NIMk, Impakt Festival, OOG (Volkskrant), Visual Foreign Correspondents (De Balie), TheOneMinutes, Holland Doc, Smart Project Space, Tijdelijk Museum Amsterdam, Holland Festival, I Amsterdam, Cinedans Festi-

EXPOSITIE: PERSPECTIVE OF DISAPPEARANCE
DATUM: APRIL – MEI 2008
KUNSTENAARS: SOLO HIRYCZUK/VAN OEVELEN

“Op deze manier kan CASZ bijdragen aan het ontstaan en de vorming van een Zuidasgemeenschap.”

val, Gerrit Rietveld Academie, Sandberg Instituut, Leidseplein Theaters (stadsdichter Amsterdam), Maria Austria Instituut, Nederlands Fonds voor de Letteren/Fonds BKVB (Digidicht), Stedelijk Museum Amsterdam, Tax-videoclipfonds, Platform21, Filmmuseum, Idfa, Filmbank, Argos (Brussel), tank.tv (London), Videospread (Marseille), Loop-pool (Keulen), Courtisane Festival (Gent), Amsterdams Uitbureau, Art Zuid Beeldenroute en A-Film.

Het videoscherm kan eenvoudig worden ingezet bij een breed scala aan evenementen en samenwerkingen. CASZuidas is ook uitermate geschikt om in te zetten bij buurtgerelateerde of buurtoverschrijdende evenementen: belangrijke, maatschappelijke

gebeurtenissen zoals de live uitgezonden inauguratie van president Obama in januari 2009 en grote sportevenementen zoals de Olympische Winterspelen, de Giro d'Italia en het WK-voetbal in Zuid Afrika in 2010, geprogrammeerd met Zuidas Amsterdam. Op deze manier kan CASZ bijdragen aan het ontstaan en de vorming van een Zuidasgemeenschap. Het kan ook als publiekstrekker fungeren.

In de zomer van 2009 was CASZuidas de spil van het eerste CASZuidas Urban Screen Festival, met de wereldpremière van speciaal voor urban screens gemaakte kunstwerken, met een internationale competitie, een live door xs4all gestreamd symposium en tal van nevenevenementen.

Voor het programma is sinds het najaar van 2010 permanent geluid beschikbaar, waardoor nieuwe mogelijkheden ontstaan. Ook gaat CASZ op korte termijn deel uit maken van een nieuw communicatienetwerk, waarbij oude en nieuwe communicatiemiddelen als skype, internet, webcams en radio

worden ingezet om bij speciale programma's en events live-verbindingen tot stand te brengen tussen, bijvoorbeeld, Amsterdam Bright City, CASZ, het Nederlands Instituut voor de Mediakunst en FM3. Het netwerk maakt niet alleen activiteiten binnen Zuidas zichtbaar, maar ook daarbuiten en zelfs internationaal. Dit eventachtige gebruik van CASZ zal in de komende tijd verder worden uitgebreid, zoals ook de samenwerkingen en inzet bij maatschappelijk en cultureel relevante live-evenementen en festivals verder worden uitgebreid.

Om de banden met de stad te versterken, zal vaker worden ingehaakt op grote culturele en sportieve evenementen in Amsterdam. Naast het algemene kunstprogramma, zullen speciale programma's worden gemaakt.

VIDEOSCHERMENPARK

Het moderne, stedelijke, innovatieve en dynamische karakter van het inmiddels gerealiseerde videoscherm, en van het gebied, wordt versterkt

met de komst van meerdere urban screens in Zuidas. Op deze videoschermen kan de kunst in de volle breedte worden vertoond, van video-art tot ballet, van vormgeving tot architectuur, mode, de culturele agenda, reclame, interviews, films en bioscooptrailers, concerten, bijdragen van internationale musea enzovoorts. Zo ontstaat een uniek museum, zonder muren, in de buitenlucht, vrij toegankelijk voor iedereen en net als CASZuidas open van 's morgens 06.00 tot 's nachts 24.00 uur. Een museum om speciaal naar toe te reizen of om als buurtbewoner dagelijks langs te lopen. Een museum dat een welkome aanvulling is voor het cultuurrijke stadsdeel Zuid, en de museumfunctie van stadsdeel Zuid uitbreidt met een museum van de eenentwintigste eeuw.

Een dergelijk, nieuw museum past bij het futuristische, hoogstedelijke karakter van Zuidas en zorgt voor een vanzelfsprekende aansluiting van Zuidas bij de stad Amsterdam als geheel, met zijn toekomstige Noord-Zuidas. Met het Film-

museum aan de ene kant en het Videoschermenpark aan de andere kant. De videoschermen maken van Zuidas bovendien een thuisbasis voor evenementen en festivals, wat de levendigheid van het gebied ten goede komt.

“Zo ontstaat een uniek museum, zonder muren, in de buitenlucht, vrij toegankelijk voor iedereen.”

CASZuidas op het Zuidplein

TENTOONSTELLINGEN IN DE KUNSTKAPEL EN WORLD ART CENTER

TENTOONSTELLINGEN IN DE KUNSTKAPEL

In de voormalige St. Nicolaaskapel, thans KunstKapel naast het St. Nicolaasklooster waar het VMZ is gehuisvest, organiseert het Virtueel Museum Zuidas vier tot vijf exposities per jaar. Met deze programmering tracht het VMZ de identiteit van Zuidas uit te stralen door tentoonstellingen samen te stellen die de binding met dit stedenbouwkundig gebied in ontwikkeling weergeven. De KunstKapel heeft vooreerst een etalagefunctie voor alle schatten van het VMZ. Uitgangspunt zijn de eigen kunstprojecten in de openbare ruimte en de resultaten van het verblijf van kunstenaars in de Vrije Ruimten Zuidas AIR (zie verderop). Beeldende kunst staat voorop en daarmee de menselijke maat. Daarnaast is aandacht voor actuele en noodzakelijke onderwerpen die voortkomen uit de diversiteit die in het gebied aanwezig is, zowel op gebied van beeldende kunst, architectuur en stedenbouw, aanverwante thema's als natuur en groen, het bedrijfsleven en de studentenpopulatie.

Zo nestelt de KunstKapel zich in de haarvaten van Zuidas. Voor de programmering streeft VMZ daarnaast nadrukkelijk naar verbinding met de diverse, in Zuidas aanwezige populaties en naar samenwerking: met de kunstcollecties van bedrijven in Zuidas, met de gebruikers van Zuidas en met andere, stedelijke kunstinitiatieven. Met restaurant AS zullen rondleidingen en lunches worden georganiseerd. Daarmee moet de KunstKapel uitgroeien tot een dynamisch, cultureel trefpunt, met een verbindende factor tussen bewoners, gebruikers en bezoekers van Zuidas, en een informatiecentrum van kunst in het Zuidasgebied: naast het VMZ de Gerrit Rietveld Academie, het Sandberg Instituut, Art Amsterdam en de bedrijfscollecties. De activiteiten in de KunstKapel werpen voor gebruikers, bewoners, omwonenden en buitenstaanders een andere blik op het Zuidasgebied. VMZ ziet de KunstKapel als een basisstation, met verschillende satellieten in het uitgestrekte gebied. Inmiddels is een tentoonstellingsruimte

“Daarmee moet de KunstKapel uitgroeien tot een dynamisch, cultureel trefpunt, met een verbindende factor tussen bewoners, gebruikers en bezoekers van Zuidas.”

in ontwikkeling in de plint van het woongebouw New Amsterdam, waarbij het VMZ een stimulerende en coördinerende rol gaat vervullen.

WORLD ART CENTER

Het Virtueel Museum Zuidas beschouwt de KunstKapel als opmaat naar een eigentijds, kunsthallachtig expositiecentrum in Zuidas. Passend bij de structuur van Zuidas, die bestaat uit een verzameling van instellingen en bedrijven, kan een World Art Center opgericht worden, een ambitieus, op de eenentwintigste eeuw gericht kunstverzamelgebouw met meerdere kunstvormen onder een dak. Het World Art Center zou kunnen bestaan uit zo'n 12 kunstinstellingen

EXPOSITIE: BUILDING IMAGES, PHOTOGRAPHS FROM ZUIDAS
DATUM: SEPTEMBER – NOVEMBER 2010
KUNSTENAARS: SOLO ISABELLE WENZEL

“Het World Art Center is een ambitieus, op de eenentwintigste eeuw gericht kunstverzamelgebouw met meerdere kunstvormen onder een dak.”

van niveau, met het beste dat Nederland op cultureel gebied te bieden heeft, waaronder het VMZ, die elkaar versterken en samen voor een aantrekkelijke uitstraling zorgen, een ontmoetingscentrum waar altijd verrassingen en verrassende combinaties te ontdekken zijn. De uiteenlopende en wisselende tentoonstellingen en activiteiten garanderen permanente levendigheid en altijd wat nieuws om te zien. Ze zullen een breed en divers publiek aanspreken en naar Zuidas brengen. Voor een nationaal en internationaal publiek, dat voor korte tijd in het gebied tussen Schiphol en RAI verblijft, is het World Art Center een bezoek waard.

Het World Art Center kan op

korte termijn op bescheiden schaal beginnen in een van de beschikbare ruimtes. Op die manier kan deze voor Nederland nieuwe, museale formule zich organisch verder ontwikkelen en als de tijd rijp is onderdak krijgen in een nieuw gebouwd cultuurcluster in deelgebied Beethoven.

CULTUREEL ERFGOED

Zoals Stadsdeel Zuid in zijn visie waarde hecht aan de architectuur van diverse tijdslagen en stijlen, omdat dat het gebied bijzonder maakt, zo bestaat ook Zuidas uit een diversiteit aan gebouwencomplexen van diverse tijdslagen, die het Zuidasgebied bijzonder maken. Een aantal voorbeelden van waardevol cultureel erfgoed zijn de Gerrit Rietveld Academie van architect Gerrit Rietveld, het Sint Nicolaascomplex met klooster, kapel en schoolgebouw van architect Lau Peters en het zogenaamde Turmacgebouw van architect Hein Salomonson aan de Antonio Vivaldistraat 2-8, gebouwd als een combinatie van kantoor en onderkomen voor de beroemde

Peter Stuyvesant Bedrijfscollectie, met een monumentale tuin van tuinarchitecte Mien Ruys (momenteel verhuurd aan het NIVRA).

Het VMZ hecht eraan bijzondere architectuur te behouden en cultureel-historische juwelen te combineren met nieuwe toparchitectuur, waarmee Zuidas zowel aansluit bij het diverse architectonische karakter van stadsdeel Zuid als daaraan een nieuwe tijdslaag toevoegt.

Het Sint Nicolaascomplex is een voorbeeld van naoorlogse, modernistische architectuur, dat naar mening van het Virtueel Museum Zuidas, met een nieuwe, culturele bestemming onderdeel zou moeten worden van het te ontwikkelen weefsel van Zuidas.

Het verdient aanbeveling om zowel de nieuwe als de bestaande architectuur en het culturele erfgoed in het Zuidasgebied in kaart te brengen en Zuidas qua architectuurklimaat organisch deel uit te laten maken van stadsdeel Zuid en zijn rijke architectuurvoorraad.

EXPOSITIE: ONS SOORT MENSEN, MENSBEELDEN UIT BEDRIJFSCOLLECTIES
GEKOZEN DOOR GASTCURATOR LEX TER BRAAK, DIRECTEUR FONDS BKVB

DATUM: MEI – JULI 2010

KUNSTENAARS: GIJS ASSMANN, STEPHAN BALKENHOL, HANS VAN DE BAN, JONAS BRANDT, BREDEWOLD & KRISTENSEN, TOM CLAASSEN, NICOLAS DINGS, ALICIA FRAMIS, HELEN FRIK, FOLKERT DE JONG, FRANSJE KILLAARS, MICHAEL KIRKHAM, HELENA EN AXEL VAN DER KRAAN, QIANGLI LIANG, ATELIER VAN LIESHOUT, NADIA NAVO, TOM PUCKEY, PAUL DE REUS, NICK RENSHAW, THEO SCHEPENS, LARA SCHNITGER, EJA SIEPMAN VAN DEN BERG, DAVID VANDEKOP, PEER VENEMAN EN HENK VISCH

EXPOSITIE: KRIJN DE KONING AAN DE ZUIDAS
DATUM: NOVEMBER – DECEMBER 2006
KUNSTENAARS: SOLO KRIJN DE KONING

TIJDELIJKE PROJECTEN EN ZUIDAS BIENNALE

EXPOSITIE: FACES OF MORAL SENTIMENT
DATUM: OKTOBER – NOVEMBER 2009
KUNSTENAARS: SOLO MEINBERT GOZEWIJN VAN SOEST

TIJDELIJKE PROJECTEN

Naast tentoonstellingen initieert het VMZ tijdelijke kunstprojecten en manifestaties in de openbare ruimte van het Zuidasgebied, al dan niet samen met partnerinstellingen. De tijdelijke kunstprojecten hebben altijd een verbinding met de omgeving, de gebruikers of de partnerinstellingen van Zuidas of van het Virtueel Museum Zuidas. De Tijdelijke Projecten zorgen gedurende de ontwikkelingsfase voor levendigheid, bezieling, een menselijke maat en verstrooiing. Ze geven aanleiding tot andere gedachten en bieden de mogelijkheid om zich met het grote Zuidasgebied te identificeren. Ze zijn in eerste instantie bedoeld voor Zuidas zelf, maar kunnen ook mensen van buiten naar het gebied halen.

Het allereerste, tijdelijke project van het VMZ is 'Landfall', het billboardproject van de kunstenaars Sjoerd van Oevelen en Elodie Hiryczuk over het ontstaan van het jongste stuk land ter wereld, het eiland Surtsey. Naast natuur brachten

de foto's van het eiland met dezelfde grootte als Zuidas, ook maat en schaal in het toen nog onbekende en lege Zuidasgebied. Daarbij heeft Landfall in sterke mate bijgedragen aan de identiteit van Zuidas. De foto's duiken op tal van plekken op als het alter ego van het gebied.

Nu de ontwikkeling van Zuidas langer duurt dan in eerste instantie gedacht, neemt het belang van tijdelijke kunst- en cultuurprojecten toe: om reuring te brengen, het gebied te veraangemen en te activeren, mensen van buiten naar Zuidas te halen, Zuidas op alle momenten van de dag tot een levend stuk Amsterdam te maken. Te denken valt aan een diversiteit aan kunst- en cultuurinitiatieven en tijdelijke manifestaties op verschillende, culturele niveaus en met verschillende culturele circuits, kort- of langdurend, niet alleen in de openbare ruimte, maar ook in beschikbare plinten en gebouwen en op braakliggende terreinen. Ook samen met het bedrijfsleven kunnen tijdelijke, kunstzinnige initiatieven worden ontwikkeld. De samenwerking

“De Tijdelijke Projecten zorgen gedurende de ontwikkelingsfase voor levendigheid, bezieling, een menselijke maat en verstrooiing.”

van het Rotterdamse Havenbedrijf met museum Boijmans Van Beuningen is daarbij een nastrevenswaardig voorbeeld. Met gezamenlijke inspanning is in Rotterdam een leegstaande onderzeebootloods gedurende de zomermaanden omgetoverd tot een reusachtige expositieruimte met een programma van hoge kwaliteit en internationale allure.

In de ontwikkeling van initiatieven neemt het VMZ het voortouw. Bij initiatieven van andere partijen vervult het VMZ een stimulerende, mede-initiërende, ondersteunende en coördinerende functie.

ZUIDAS BIENNALE

Reeds in de eerste visie ambieerde het VMZ een biën-

“De Zuidas biedt met zijn grote, nieuwe gebouwen en plinten een toepasselijk onderkomen voor een grootse manifestatie.”

nale, als belangrijke impuls en platform voor een stimulerend kunstklimaat. De Zuidas biedt met zijn grote, nieuwe gebouwen en plinten een toepasselijk onderkomen voor een grootse manifestatie. In samenwerking met het bedrijfsleven, met kunstinstituten en galeriën kunnen in deze plinten en in beschikbare gebouwde- en hallen kunstpresentaties worden gehouden, waarbij een verbinding tot stand komt tussen bedrijfsleven, culturele wereld en bezoekers, tussen gebouwen en gebruikers. Daarmee zal de toegankelijkheid van het gebied en de levendigheid sterk worden bevorderd. Te denken valt aan thema's die de nadruk leggen op de specifieke identiteit van Zuidas en waarin kennis, cultuur en

economische bedrijvigheid hand in hand gaan. Inmiddels is een specifieke vorm van samenwerking ontstaan met buurtbewoners, die het initiatief hebben genomen tot de tweejaarlijkse, culturele manifestatie en beeldenlijn Art Zuid. In 2009 heeft de eerste editie plaatsgevonden. Ook de tweede editie van Art Zuid in 2011 zal voor een deel plaatsvinden in de Zuidas, met medewerking van VMZ en Zuidas Amsterdam.

Bouwkeet Stedelijk Museum Amsterdam

VRIJE RUIMTEN ZUIDAS ARTISTS IN RESIDENCE EN HOOGWAARDIGE ATELIERS

VRIJE RUIMTEN ZUIDAS ARTISTS IN RESIDENCE

De Vrije Ruimten Zuidas Artists In Residence (AIR) is een project en denktank van het Virtueel Museum Zuidas in het voormalig Sint Nicolaasklooster. Daar heeft het VMZ twee verdiepingen ter beschikking als kunstenaarsresidencies, waar vijf tot zes kunstenaars tegelijk kunnen verblijven. Voor de Vrije Ruimten Zuidas AIR nodigt het VMZ met partnerinstellingen kunstenaars van verschillende disciplines uit om voor langere tijd gezamenlijk hun intrek te nemen in deze kunstenaarsresidencies, waar zij ter plekke onafhankelijk onderzoek doen. Ze stellen vragen, denken mee met, reflecteren en geven hun persoonlijke visie op de ontwikkelingen en ambities van Zuidas. De uitkomsten van dit jaarlijks terugkerende project – gegronde visies, inventieve en alternatieve perspectieven en specifiek voor de plek en de context gemaakte kunstwerken - worden gepresenteerd in een tentoonstelling en in een publicatie.

De Vrije Ruimten Zuidas AIR legt een expliciete relatie tussen beeldende kunst, de stedenbouw en het publieke domein. Hiermee wil het VMZ het denken over grootschalige stedenbouwkundige ontwikkelingen vanuit de kunsten bevorderen, en de visie van kunstenaars op de stedenbouw en het publieke domein een prominentere plek geven binnen het beleidskader van Zuidas. Met de bijdragen vanuit de kunst biedt de Vrije Ruimten Zuidas AIR bovendien opening voor debat en voor verdere ontplooiing van de relaties met betrokken buurtbewoners, gebruikers en beleidsmakers om gezamenlijk te komen tot een Zuidas met verschillende buurten en sferen, met geschiedenis en identiteit, met een menselijke maat en ruimte voor iedereen.

Voor de Vrije Ruimten Zuidas AIR wordt en werd samen- gewerkt met het Amsterdams Fonds voor de Kunst, het Fonds Beeldende Kunst Vormgeving en Bouwkunst, het Lectoraat Kunst en Publieke Ruimte aan de Gerrit Rietveld Academie/Stedelijk

“Kunstenaars stellen vragen, denken mee met, reflecteren en geven hun persoonlijke visie op de ontwikkelingen en ambities van Zuidas.”

Museum Bureau Amsterdam, het MuziekCentrum Nederland en het Nederlands Fonds voor de Podium Kunsten, Prensela/ Platform21, het Sandberg Instituut, Stroom Den Haag, de Vrije Universiteit Amsterdam en de Vrije Universiteit Brussel. Naast de reguliere, jaarlijks terugkerende AIR editie van zes maanden, is in 2009 gestart met een korte editie van drie maanden. Het VMZ wil naast de langere editie van zes maanden ook korte edities structureel in zijn jaarprogrammering opnemen, om in te spelen op actuele onderwerpen en om de onderlinge samenwerking tussen de kunst- en kennisinstellingen op Zuidas verder te stimuleren en uit te bouwen. Met de Vrije Universiteit Faculteit der Letteren

en het Sandberg Instituut is een samenwerking gestart binnen het programma. Daarnaast wil de Vrije Ruimten Zuidas AIR als (internationale) intermediair fungeren voor individuele kunstenaars en organisaties die op basis van gedeelde doelstellingen en ideeën een verbinding zoeken met Zuidas.

HOOGWAARDIGE ATELIERS EN VERBLIJFSRUIMTEN VOOR KUNSTENAARS EN KUNST(ENAARS)ONDERNEMINGEN

Met de speciale programmering van de Vrije Ruimten Zuidas AIR in het voormalig Sint Nicolaasklooster, waarbij beeldend kunstenaars, vormgevers, architecten en schrijvers zich onderdopen in het Zuidasgebied, is een begin gemaakt met de vestiging van ateliers en werkruimten voor nationale en internationale kunstenaars in Zuidas. Een hoogwaardige kunstenaarsruimte, die naast een ontmoetings- en verblijfsplaats garant staat voor hoogwaardige, specifiek met Zuidas verweven kunst. Om een permanent kunstkli-

maat en de nodige reuring te creëren, waarbij nationale en internationale kunstenaars zich in het Zuidasgebied vestigen, is de realisatie van hoogwaardige ateliervoorzieningen en verblijfsruimten voor kunstenaars de komende tijd van groot belang. Het VMZ pleit hierbij voor samenwerking met bestaande instituten, die passen bij het karakter van Zuidas, zoals de Gerrit Rietveld Academie en het Sandberg Instituut, waar een internationale populatie van kunstenaars aanwezig is. Beide internationaal hoog aangeschreven kunstacademies kampen met ruimtegebrek en hebben zowel een wereldwijd netwerk als een specifiek Amsterdams karakter. Het is aantrekkelijk om deze kunstenaars met hun op creativiteit en kennis gerichte beroepspraktijk ook na hun studie voor Zuidas te behouden. Ditzelfde geldt voor onderzoekers van het kenniscentrum de Vrije Universiteit. De hoogwaardige ateliers en verblijfsruimten voor kunstenaars en onderzoekers zouden ook ruimte moeten bieden aan kunst(enaars)ondernemingen

van niveau. Ook de Vrije Ruimten Zuidas AIR zouden gebaat zijn bij (tijdelijke) satellieten in het gebied: grote ateliervoorzieningen c.q. werkplaatsen en 'project spaces'.

Het Sint Nicolaaslyceum is bij uitstek geschikt om te worden herbestemd als voorlopige Ateliers/verblijfsruimten voor kunstenaars annex kunstverzamelgebouw. Ook de vrijkomende sportaccommodatie van de UvA kan een kunst en cultuurbestemming krijgen. Om een en ander te realiseren pleit het VMZ voor een grondige inventarisatie van geschikte locaties en voor een convenant tussen Zuidas Amsterdam en betrokken partijen.

Studio Artists in Residence

MEEBOUWEN AAN DE STAD EN HET INZETTEN VAN CREATIEVE DENKPROCESSEN

MEEBOUWEN AAN DE STAD

Typisch Amsterdams, oorspronkelijk, verankerd in de lokale en in de regionale cultuur, eigenwijs, niet kopieerbaar, duurzaam, inspirerend, experimenteel, innovatief – dat is het gewenste karakter van het Zuidasgebied en van de kunsttoepassingen in de openbare ruimte.

Zoals Barcelona eraan hecht de traditie van monumentale beelden op hoeken en pleinen op eigentijdse wijze door te trekken naar de actuele stedenbouw, zo wordt in Amsterdam de traditie van Berlage geleidelijk in ere hersteld. In het Oostelijk Havengebied in Amsterdam is al een begin gemaakt met beeldende kunst als onlosmakelijk onderdeel van de stadsontwikkeling, een concept dat in Zuidas wordt uitgewerkt en verfijnd. Al te vaak is kunst in de openbare ruimte het spreekwoordelijke toefje slagroom op de taart en worden kunstenaars in zo'n laat stadium betrokken dat zij nog slechts als decorateurs fungeren. In Zuidas bestaat de ambitie om kunst en cultuur

onlosmakelijk en structureel te integreren in de stedenbouw, de architectuur en de openbare ruimte.

Kunstenaars worden vanaf het begin betrokken bij de planvorming, zodat ze een wezenlijke en oorspronkelijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van Zuidas. Kunst en cultuur streven naar een eigen identiteit, die onlosmakelijk is verbonden met Zuidas, en waarin plaats is voor het verleden, de toekomst en de actualiteit van de aan transformatie onderhevige Zuidas. Met oog op de integratie van beeldende kunst met stedenbouw, architectuur en openbare ruimte participeert het VMZ waar mogelijk in workshops en in de planvorming van de deelgebieden, om met betrokken partijen te zoeken naar mogelijkheden, kansen en voorwaarden voor de kunst. Deze worden vastgelegd in een aparte kunstparagraaf in de besluitdocumenten, zoals het Stedenbouwkundig Programma van Eisen en het Uitvoeringsbesluit. De kunst is kwalitatief hoogwaardig en heeft een internationale uitstraling,

“Kunstenaars worden vanaf het begin betrokken bij de planvorming, zodat ze een wezenlijke en oorspronkelijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van Zuidas.”

maar verder bestaan voor de kunst nauwelijks vastomlijnde wetten en voorschriften. Het gaat per locatie en per situatie om eigenzinnige en onverwachte oplossingen. In het scala van mogelijkheden is ruimte voor een beeld op een plein, mits in samenspraak met de plek en de omgeving gemaakt. Maar ook onderdelen van de stad als pleinen, voorzieningen, parken en gebouwdelen kunnen als kunstwerk worden aangemerkt. Gestreefd wordt naar een honderdtal kunstwerken in de komende dertig jaar.

Voor de coördinatie van projecten op het gebied van kunst in de openbare ruimte is Zuidas

“Om een betere en vanzelfsprekender stad te realiseren, is het van belang dat ook de kunst-discipline in deze denkprocessen is vertegenwoordigd.”

Amsterdam verantwoordelijk. Het VMZ is als gedelegeerd opdrachtgever verantwoordelijk voor de artistieke en inhoudelijke kant van de projecten. Op dit moment richt het VMZ zich voornamelijk op de flanken van het Zuidasgebied. Zodra het dokmodel in ontwikkeling komt, zal de aandacht van het VMZ zich uitbreiden naar het dokgebied. In het algemeen geldt dat zodra een deelgebied van Zuidas in ontwikkeling komt, er budgetten worden toegewezen en gereserveerd voor nieuwe kunsttoepassingen.

Om in te spelen op de geleidelijke ontwikkeling van Zuidas en Zuidas op korte termijn levendigheid te bieden, zal daarnaast kunst in de open-

bare ruimte worden ontwikkeld met een bestaansrecht van vijf tot vijftien jaar. Vanwege de kortere looptijd hebben deze kunstwerken een ander karakter, waarbij een grotere vorm van actualiteit mogelijk is.

CREATIEVE DENKPROCESSEN

Zuidas wordt in een vroeg stadium in workshops, lezingen en debatten vormgegeven. Daarbij zijn verschillende disciplines vertegenwoordigd, elk met een eigen verantwoordelijkheid. Om een betere en vanzelfsprekender stad te realiseren, is het van belang dat ook de kunstdiscipline in deze denkprocessen is vertegenwoordigd. Daarnaast kunnen kunstenaars en vormgevers op uitnodiging een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van de Zuidas-visie.

Giny Vos: White Noise, lichtkunstwerk telecommunicatoren A10

VIRTUELE ZOOM

FOTOGRAFIEPROJECT

Het fotografieproject Virtuele Zoom haakt in op de ontwikkeling van Zuidas als stedenbouwkundig gebied. Jaarlijks wordt een fotograaf-kunstenaar uitgenodigd om zich te laten inspireren door dit nieuwe deel van Amsterdam. Een extern deskundige adviseert het VMZ over de te benaderen fotograaf-kunstenaars. Voor de opdrachten worden vrijwel geen restricties aangegeven: de fotograaf mag naar eigen inzicht inzoomen op de bewoners en de gebruikers, op de gebouwen, de bouwplaatsen of de natuur. De aldus opgebouwde collectie vormt een document van het gebied en geeft naast een persoonlijke visie van de kunstenaar ook een beeld van de actuele stand van zaken in de fotografie. Sinds 2008 worden de fotografische resultaten jaarlijks overgedragen aan het Fotografiemuseum Amsterdam (FOAM), dat daarmee een unieke verzameling opbouwt.

Overzichtstoonstelling Virtuele Zoom in FOAM

COMMUNICATIE

INFORMATIEVOORZIENING

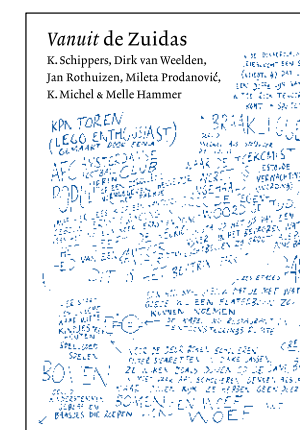
Om de betrokkenheid en het draagvlak van het publiek bij de activiteiten van het VMZ in Zuidas structureel te vergroten en mensen op de hoogte te stellen, is publiciteit van onmisbaar belang. Het te bereiken publiek loopt uiteen van degenen die in kunst en cultuur zijn geïnteresseerd tot leken, van bewoners en gebruikers tot passanten, toeristen, Amsterdammers en mensen van buiten de stads- en zelfs landsgrenzen.

In de huidige informatiemaatschappij staat een diversiteit aan communicatiemiddelen ter beschikking. Met oog op een blijvende zichtbaarheid, hecht het VMZ aan een papieren krant. Die verschijnt drie keer per jaar, zorgvuldig en onderscheidend vormgegeven, goed leesbaar, met een agenda-functie, met actuele en tijdloze informatie, met achtergronden en debat over de culturele activiteiten in Zuidas. De krant wil inzicht en overzicht bieden op het gebied van kunst en cultuur in samenhang met ontwikkelingen op gebied van

architectuur, stedenbouw en openbare ruimte. Vanwege de internationale bevolking van Zuidas is de VMZ-krant zowel Nederlands- als Engelstalig. Daarnaast hecht het VMZ aan gedrukte publicaties, waaronder de boeken van de Vrije Ruimten Zuidas AIR en van kunst in de openbare ruimte, met oog op verslaglegging voor de lange termijn en om bij te dragen aan het debat. De VMZ-website informeert over de laatste stand van zaken van verschillende projecten en activiteiten, en heeft een archief-functie. De CASZ-website vermeldt het programma van dag tot dag en van minuut tot minuut, en biedt daarbij informatie over zowel de getoonde videowerken als de kunstenaars.

Om een snelle, actuele en dynamische informatiestroom op gang te brengen, zullen daarnaast in toenemende mate ook andere, moderne communicatiemiddelen worden ingezet zoals een digitale nieuwsbrief, Facebook, YouTube en blogs. Voor een eenduidige en heldere communicatie naar de buitenwereld is gezamenlijk

optrekken van Zuidas Amsterdam en het VMZ wenselijk, zowel wat betreft de culturele informatievoorziening op beider websites als wat betreft gezamenlijke persberichten in geval van culturele activiteiten. Ook zal meer aandacht worden besteed aan het plaatsen van links naar het VMZ op ter zake doende websites van bedrijven, instellingen en culturele instanties in en buiten Zuidas. Om het debat over kunst en cultuur in Zuidas verder te stimuleren, zal het VMZ jaarlijks een rondetafelgesprek organiseren met een dertigtal genodigden. De uitkomsten van deze bijeenkomsten zullen breed worden gecommuniceerd.

Cover publicatie Vrije Ruimten Zuidas Writers in Residence

EXPOSITIE: 3E EDITIE VRIJE RUIMTEN ZUIDAS A.I.R. (I.S.M. FONDS BKVB, LECTORAAT KUNST EN PUBLIEKE RUIMTE/STEDELIJK MUSEUM BUREAU AMSTERDAM EN MUZIEKCENTRUM NEDERLAND)
DATUM: OKTOBER – NOVEMBER 2008
KUNSTENAARS: 2012 ARCHITECTEN, JUSTIN BENNETT, BIKVANDERPOL, Yael DAVIDS, JON MIKEL EUBA

WAT INMIDDELS IS GEREALISEERD

EXPOSITIE: SKYSCRAPER CITY, ZUIDAS ARCHITECTURE

DATUM: NOVEMBER 2010 – FEBRUARI 2011

ARCHITECTEN: BEDAUX DE BROUWER, BENTHEM CROUWEL, PI DE BRUIJN (CIE.), CLAUS EN KAAAN, JEANNE DEKKERS, ECTOR HOOGSTAD, DESIGNED BY ERICK VAN EGERAAT, DP6 ARCHITECTUURSTUDIO, GROUP A, KCAP ARCHITECTS&PLANNERS, KRIJN DE KONING, BRANIMIR MEDIC EN PERO PULJIZ (CIE.), MEYER EN VAN SCHOOTEN, SeARCH, CHRISTOF SCHWENCKE (AGS/SRA), STUDIO HARTZEMA, UNSTUDIO

ALGEMEEN

1 Een thuis in het voormalig Sint Nicolaasklooster. Sinds september 2006 is het VMZ gevestigd in het voormalig Sint Nicolaasklooster. Door en voor het VMZ zijn zes Artist-in-Residence plekken gerealiseerd. In combinatie met de naastgelegen KunstKapel, waar de uitkomsten van de Vrije Ruimten Zuidas AIR worden gepresenteerd en het VMZ tentoonstellingen organiseert, is een uniek cultuurcluster ontstaan aan de rand van het Beatrixpark. Dit cultuurcluster is de wegbereider voor het toekomstige kunst- en cultuurprofiel van deelgebied Beethoven.

2 Samen met de Gerrit Rietveld Academie, het Sandberg Instituut, de Universiteit van Amsterdam en de Stichting Kunst en Openbare Ruimte is per 1 januari 2003 het Lectoraat Kunst en Publieke Ruimte opgericht. Het Lectoraat doet zelfstandig onderzoek naar het verschijnsel kunst/vormgeving in de openbare ruimte. Dit Lectoraat is institutioneel verbonden aan de Gerrit Rietveld Academie.

CASZUIDAS

Het urban screen CASZuidas is sinds 5 oktober 2007 365 dagen per jaar van 06.00 tot 24.00 uur in gebruik. Het programma van CASZuidas is specifiek afgestemd op het gebruik en de functie van de omgeving, het verloop van de seizoenen en de tijden van de dag. De getoonde kunstwerken zijn bestemd voor een breed en heterogeen publiek. Inmiddels zijn werken getoond van meer dan 400 kunstenaars uit binnen- en buitenland. Voor de programmering wordt samengewerkt met een groot aantal partijen, deels op projectbasis, deels langdurig. Voor de reclame-uitingen werkt CASZ samen met twee commerciële partners.

CASZuidas is ook ingezet in een reeks buurtgerelateerde of buurtoverschrijdende evenementen, waaronder de opening van het expatcentrum in 2008, de door honderden mensen bijgewoonde inauguratie van president Obama in januari 2009, de kerstgroet van en aan bedrijven, de beeldenroute Art Zuid in de zomer van 2009 en

grote sportevenementen zoals de Olympische Winterspelen, de Giro d'Italia en het WK-voetbal in Zuid Afrika in 2010, geprogrammeerd met Zuidas Amsterdam.

De CASZ-website, met een overzicht van het programma van minuut tot minuut en uitgebreide informatie over kunstwerken en kunstenaars, en de CASZ-nieuwsbrief geven bekendheid aan de activiteiten van CASZ.

KUNSTKAPEL

Vanaf 2006 hebben jaarlijks twee tentoonstellingen plaatsgevonden, georganiseerd door het Virtueel Museum Zuidas. Naast de exposities gewijd aan de Vrije Ruimten Zuidas AIR zijn dat een solotentoonstelling van Krijn de Koning (november-december 2006), 'Living the City', een groepstentoonstelling van CASZ-curator Jan Schuijren (oktober-november 2007), 'Perspective of Disappearance', een solotentoonstelling van Hiryczuk/Van Oevelen (april-mei 2008), de groepstentoonstelling 'Checking Reality' met kunstwerken

in het Beatrixpark, i.s.m. Platform21 (mei-augustus 2008), 'Faces of Moral Sentiment', een tekeningentoonstelling van Meinbert Gozewijn van Soest (oktober-november 2009) en 'Domesticated Wilderness', een groepstoonstelling over glas, groen en duurzaamheid i.s.m. Caroline Prisse en de Gerrit Rietveld Academie (november-december 2009). Sinds januari 2010 werkt VMZ aan een jaarprogrammering van de KunstKapel. Van februari t/m april werden de uitkomsten van de vierde editie Vrije Ruimten Zuidas AIR in de KunstKapel getoond. In mei-juni 2010 is een tentoonstelling gewijd aan de diversiteit aan mensbeelden uit de bedrijfscollecties, met medewerking van de Vereniging BedrijfsCollecties Nederland. Daarnaast zijn tentoonstellingen gewijd aan de foto's van Isabelle Wenzel en aan de architectuur van Zuidas, Skyscraper City. Double Work – met werk van alumni van het Sandberg Instituut - en een site-specific lichtinstallatie van Giny Vos zijn in voorbereiding.

TIJDELIJKE PROJECTEN

Van 2005 tot 2010 is in Zuidas de buitenexpositie 'Landfall' gehouden, ondersteund door het Amsterdams Fonds voor de Kunst, met 10 fotografische panelen of billboards van het eiland Surtsey door kunstenaars Sjoerd van Oevelen en Elodie Hiryczuk. Het project wordt afgerond met een publicatie en is in tal van publicaties en foto's over Zuidas te zien. In november 2007 ging de Beeldenlijn Energiea van start op het Mahlerplein en in de Claude Debussylaan met een spectaculaire opening, waarbij meer dan 1000 enthousiaste Zuidasbewoners aanwezig waren. De Beeldenlijn is door het VMZ georganiseerd i.s.m. de VBCN (Vereniging BedrijfsCollecties Nederland) (2007-heden). In mei 2007 is samen met het Sandberg Instituut 'Ballad of Caution' georganiseerd, een expositie van Sachi Miyachi in de hal van het WTC. In juni 2009 werkte het VMZ samen met het Lectoraat Kunst en Publieke Ruimte aan de Gerrit Rietveld Academie en het Stedelijk Museum

Bureau Amsterdam mee aan Cosmopolis 2025, het openingscongres van Amsterdam Bright City. Daarvoor werd een tentoonstelling gehouden in de hal van het ABN Amrogebouw en was een speciale vertoning op CASZuidas. Ook heeft het VMZ meegewerkt aan de presentatie van het boek 'Highrise-Common Ground, Art and the Amsterdam Zuidas Area' van het Lectoraat Kunst en Publieke Ruimte a/d GRA. Met het Sandberg Instituut zijn verschillende samenwerkingen georganiseerd. In de zomer van 2009 vond het eerste CASZuidas Urban Screen Festival plaats, waar speciaal voor urban screens gemaakt werk in wereldpremière ging van Roel Wouters/Luna Maurer, Sema Bekirovic en het Britse kunstenaarsduo John Wood & Paul Harrison. Aan het festival was een internationale competitie verbonden, met ruim 200 inzendingen uit 31 landen, en een symposium, door xs4all live uitgezonden op internet. Er vonden tal van nevenevenementen plaats, waaronder de presentatie van een bioscoopfilm door het

Nederlands Filmmuseum, met live d.j.. Het CASZuidas Urban Screen Festival was de opmaat naar de Bouwkeet van het Stedelijk Museum Amsterdam, die met een specifieke programmering in de maand september op het Gustav Mahlerplein heeft gestaan, en door het VMZ naar Zuidas is gehaald. Daaromheen werd in samenwerking met het VMZ ook de derde editie van Zichtbaar Afwezig gehouden, een project van het Stedelijk Museum Amsterdam. Daarbij vertaalden deelnemers van de Gerrit Rietveld Academie en van het Sandberg Instituut de iconen van de Stedelijkcollectie naar nieuwe, tijdelijke kunstwerken in de openbare ruimte (september-oktober 2009). Verder werkte het VMZ mee aan de beeldenroute Art Zuid (augustus-oktober 2009) en was in het voorjaar van 2010 in het hart van Zuidas de expositie 'Paris Street View' te zien, met billboardfoto's van Michael Wolf, georganiseerd door FOAM in samenwerking met VMZ. Ook heeft het VMZ meegewerkt aan de Zuidas

Symphony, een geluidswandeling van kunstenaar Justin Bennett voor Soundtrackcity. De Zuidas-geluidswandeling is voortgekomen uit Bennetts verblijf in de derde editie van de Vrije Ruimten Zuidas AIR. Voor deze wandeling, een zoektocht naar de klank van Zuidas, is bij het informatiecentrum Zuidas Amsterdam een voorgeladen audiospeler plus koptelefoon te leen (ook kan men de geluidswandeling downloaden via www.soundtrackcity.nl). Voor 2010 en verder voorziet het VMZ samen met andere partijen in Zuidas braakliggende bouwterreinen van kunst en cultuur. Voor het Akzo-terrein wordt samengewerkt met de Gerrit Rietveld Academie en het Sandberg Instituut. Voor cluster IV in Gershwin werkt het VMZ samen met onder meer Zuidas Amsterdam en het Sandberg Instituut.

VRIJE RUIMTEN ZUIDAS AIR

Vanaf het ontstaan in 2004 hebben vier edities plaatsgevonden van de reguliere Vrije Ruimten, afgesloten met expo-

sities en publicaties. Ook heeft een Vrije Ruimten Schrijvers plaatsgevonden, uitmondend in het boek 'Vanuit de Zuidas', met gerenommeerde nationale en internationale schrijvers als K. Schippers, Dirk van Weelden, Jan Rothuizen, Mileta Prodanovic, K. Michel en Melle Hammer en is er een grafische editie geweest. Aan de reguliere edities hebben onder anderen deelgenomen: Rob Schröder, Robbert Dijkgraaf, Fischer el Sani, André van Bergen, Yael Davids, Bik Van der Pol, Justin Bennett, 2012Architecten, Sachi Miyachi, Shinji Otani, Lieven de Boeck, Tom Tlalim en Frank Havermans. Partnerinstellingen zijn onder meer: het Fonds voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst, VU Amsterdam/VU Brussel, het Muziekcentrum Nederland en het Nederlands Fonds voor de Podiumkunsten, het Lectoraat Kunst en Publieke Ruimte, het Stedelijk Museum Bureau Amsterdam en Stroom Den Haag. De Vrije Ruimten heeft gekozen voor samenwerking met partnerinstellingen om de betrokkenheid van de instellingen

met Zuidas te vergroten en de kwaliteit van de deelnemende kunstenaars te waarborgen. Uit de Vrije Ruimten voortkomende kunstwerken hebben direct of indirect hun weg naar buiten gevonden, zoals naar het Stedelijk Museum Bureau Amsterdam (Fischer-El Sani, 'The Rise', maart-mei 2007), Gemeentemuseum Den Haag (werk van Justin Bennett ter gelegenheid van de toekenning van de Ouborg Prijs, november 2009-februari 2010), Stroom Den Haag (Tom Tlalim, 'Walking Through Walls, the New Model City', mei-juli 2010, in juli 2010 ook te zien in Huize Frankendaal, Amsterdam) en het Palais de Tokyo in Parijs (Justin Bennett, 'Shotgun Architecture', oktober 2009, tevens artikel in Damn Magazine, zomer 2010). Voor de toekomst staan structureel ook korte edities op het programma, voor specifieke projecten en publicaties, waarbij de onderlinge samenwerking tussen de kunst- en kennisinstellingen van Zuidas verder wordt uitgebouwd. Daarnaast wil de Vrije Ruimten Zuidas AIR zich meer inter-

nationaal profileren. Gedacht wordt aan de opzet van Masterclasses samen met de VU en het Sandberg Instituut en met andere kenniscentra waarvan de eerste met symposium, tentoonstelling en publicatie inmiddels heeft plaatsgehad. Met internationale kunstenaars als spil stimuleren deze de betrokkenheid van de internationale kunst en cultuur bij Zuidas en vergroten ze het bewustzijn over het gebied in het buitenland.

MEEBOUWEN AAN DE STAD

1 In alle in ontwikkeling genomen plangebieden is een aparte paragraaf opgenomen over de kunst.

2 Krijn de Koning heeft een totaalontwerp gemaakt voor het maaiveld van het 'Nuon'-terrein, achter station RAI. De Koning heeft dit oostelijk entreegebied van Zuidas opgevat als een groot plein waarop de bestaande en nieuwe gebouwen fungeren als beelden. Het kleurige 10 KV-elektriciteitsstation van Liander met daarbovenop het Onderstation Am-

sterdam RAI van ProRail van Krijn de Koning markeert als levensgroot beeldhouwwerk het gebied. Het onderstation voorziet behalve de treinen duizenden huishoudens in Amsterdam van stroom. Een folly op het eindhalteplein van tramlijn 4, van de hand van De Koning, volgt. Zo bouwt De Koning als kunstenaar op een oorspronkelijke manier mee aan dit stukje van de stad. In het project werkt het VMZ samen met Liander (voorheen Nuon), G.V.B. en de betrokken diensten en bedrijven van de gemeente Amsterdam zoals de Dienst Ruimtelijke Ordening en Zuidas Amsterdam.

3 Giny Vos heeft de opgehoogde telecommunicatietoren langs de A10 van een spectaculair lichtkunstwerk voorzien. 'White Noise, het handschrift van het heelal' heet de twinkende sterrenhemel van leds, die permanent in de avonduren is te zien. Het werk geeft een beeld van een dynamisch heelal waar planeten en sterren in lichtintensiteit variëren en soms uit het zicht verdwijnen. Af en toe flitst

een verificatiecode voorbij, als teken van persoonlijke en hedendaagse communicatie, waarmee de beschouwer zich kan identificeren. De zendmast is een ontwerp van Christof Schwencke (AGS Schwencke Rosbach Architects). Het lichtkunstwerk is een samenwerking van KPN, Zuidas Amsterdam en Virtueel Museum Zuidas en heeft zich ontpopt tot een baken voor Zuidas en voor Amsterdam.

4 Jennifer Tee heeft een ontwerp gemaakt voor het gebied rondom het multifunctionele gebouwencomplex Symphony, dat grenst aan het Mahlerplein in hartje Zuidas. Geïnspireerd door de beeldtaal van Berlage komt zij tot een eigen, unieke en kosmopolitische vormgeving van de openbare ruimte van het Mahlerplein-Zuid en het Gershwinplein.

5 Vanwege de uitbreidingsplannen van de Vrije Universiteit zal de Dr. L. Alma Schooltuin in 2011 verhuizen naar de Kalfjeslaan. **Frank Tjepkema** van bureau Tjep. heeft een sprankelend ontwerp gemaakt

voor de twee toegangshekken van de nieuwe locatie van de schooltuin.

6 Voor de grote glazen hoofdentree van het nieuwe Sint Nicolaaslyceum aan de Beethovenstraat hoek Prinses Irenestraat is een glaskunstwerk in ontwikkeling van Anouk Vogel.

7 Samen met SKOR werkt het VMZ aan hedendaagse, monumentale beelden voor de nieuwe, lage muur rondom het RAI-terrein, ontworpen door Guillaume Bijl.

8 Inmiddels is ook de planvorming van het Kenniskwartier begonnen. Kansen en mogelijkheden voor kunst zijn vastgelegd in het stedenbouwkundig programma van eisen. Er is een uitvoeringsbesluit. Op basis daarvan wordt gewerkt aan een gedetailleerd kunstprogramma.

VIRTUELE ZOOM

Sinds april 2008 worden de fotografische resultaten van de Virtuele Zoom overgedra-

gen aan het Fotografiemuseum Amsterdam (FOAM), die daarmee een unieke verzameling opbouwt. In de gemeenschappelijke collectie zijn, onder anderen, de volgende kunstenaars vertegenwoordigd: Tudor Bratu, Popel Coumou, Risk Hazekamp, Eva-Fiore Kovacovsky, Katja Mater, Gabor Ösz, Gerco de Ruijter, Isabelle Wenzel en Vincent Zedelius. In mei en juni 2008 werd de fotocollectie van de Virtuele Zoom in het FOAM geëxposeerd onder de titel 'Expanding the City'. Op de tentoonstelling kwamen 25.000 mensen af.

COMMUNICATIE

Sinds mei 2006 zijn tien VMZ-kranten verschenen, met een diversiteit aan onderwerpen op het gebied van kunst, architectuur en stedenbouw. Vaste onderdelen van de krant zijn een rubriek gewijd aan bedrijfscollecties, een posterbijlage van de Virtuele Zoom, een agenda met een overzicht van de belangrijke activiteiten in Zuidas en 'vijf vragen aan' hoofdrolspelers in Zuidas (Marry de Gaay Fortman,

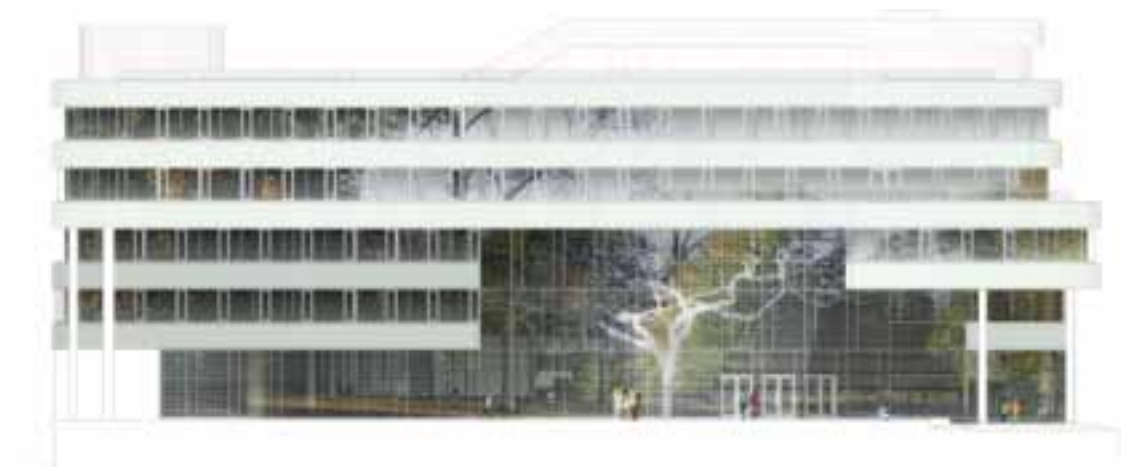
TOEKOMST

Jan Doets, bOb van Reeth, Elco Brinkman, voorzitter College van Bestuur VU René Smit, Martijn Sanders, Jan Stoutenbeek, Malcolm Smith, Klaas de Boer en Robin Fransman van het Holland Financial Centre). Het voorwoord is geschreven door zwaargewichten als Robert Dijckmeester, rijksbouwmeester Mels Crouwel, voorzitter Raad van Bestuur Akzo Nobel Hans Wijers, Carolien Gehrels en burgemeester Job Cohen. Van de Vrije Ruimten Zuidas AIR zijn zes publicaties verschenen, waaronder een literaire versie en een grafische versie.

FINANCIËN

Het door het VMZ ingezette beleid is financieel gegarandeerd tot 2014. Voor het karakter en de uitstraling van Zuidas is het van evident belang dat de door de gemeente ingezette koers op het gebied van kunst en cultuur wordt vervolgd en ondersteund.

Anouk Vogel: ontwerp Gaskunstwerk in St. Nicolaasijceum

SAMENVATTING

KUNST EN GLOBAL CITY

In de ontwikkeling van Zuidas in Amsterdam is van meet af aan een essentiële rol weggelegd voor kunst en cultuur. Omdat kunst de leefbaarheid, de levendigheid, de stedelijkheid en de diversiteit helpt bevorderen. Maar ook omdat kunst het nieuwe stadscentrum een eigen karakter en een herkenbare identiteit kan geven. Daarbij draagt kunst bij aan de menselijke maat, creëert zij een sfeer waardoor mensen zich kunnen hechten en biedt zij inspiratie en plekken om elkaar te ontmoeten. De stichting Virtueel Museum Zuidas (VMZ), opgericht in 2003, houdt zich bezig met kunst en cultuur in Zuidas en staat de door de gemeente aangestelde Supervisor Beeldende Kunst bij met raad en daad. Om het gewenste, wervende, culturele klimaat te creëren en kunst en cultuur een wezenlijk bestanddeel te laten zijn van de ontwikkeling van Zuidas, organiseert het VMZ een programma dat is gebaseerd op zes belangrijke pijlers.

Het dynamische, moderne en hoogstedelijke videoscherm **CASZuidas** vertoont 18 uur per dag hoogwaardig bewegend beeld in een actuele mix van videokunst, fotografie, film en nieuwe media en is daarmee uniek in de wereld. Het scherm is inmiddels voorzien van geluid en is uitstekend geschikt om in te zetten bij tijdelijke evenementen. In de **KunstKapel**, de voormalige St. Nicolaaskapel, organiseert het VMZ jaarlijks vier tot vijf tentoonstellingen die de identiteit van Zuidas uitstralen. Voor de programmering streeft VMZ nadrukkelijk naar verbinding met de diverse, in Zuidas aanwezige populaties en naar samenwerking met bestaande bedrijven en kunstinstellingen. Daarnaast initieert het VMZ **Tijdelijke Projecten**, die gedurende de ontwikkelingsfase voor levendigheid, bezieling, een menselijke maat en verstrooiing zorgen. **De Vrije Ruimten Zuidas AIR** is een Artist in Residence-project en denktank, waarbij kunstenaars van diverse disciplines ter plekke onafhankelijk onderzoek doen, vragen stellen, meeden-

“Omdat kunst de leefbaarheid, de levendigheid, de stedelijkheid en de diversiteit helpt bevorderen. Maar ook omdat kunst het nieuwe stadscentrum een eigen karakter en een herkenbare identiteit kan geven.”

ken met en een persoonlijke, autonome bijdrage leveren aan de ambities en ontwikkelingen van Zuidas.

Bij het **Meebouwen aan de stad** gaat het om de integratie van permanente kunstwerken in de stedenbouw, de architectuur en de openbare ruimte. Daarbij is het van belang om kunstenaars in een vroeg stadium te betrekken. Om dit te waarborgen zoekt het VMZ al tijdens de planvorming met betrokken publieke en private partijen naar kansen en mogelijkheden voor de kunst. Deze worden vastgelegd in een aparte kunstparagraaf

“De stichting Virtueel Museum Zuidas (VMZ), opgericht in 2003, houdt zich bezig met kunst en cultuur in Zuidas en staat de door de gemeente aangestelde Supervisor Beeldende Kunst bij met raad en daad.”

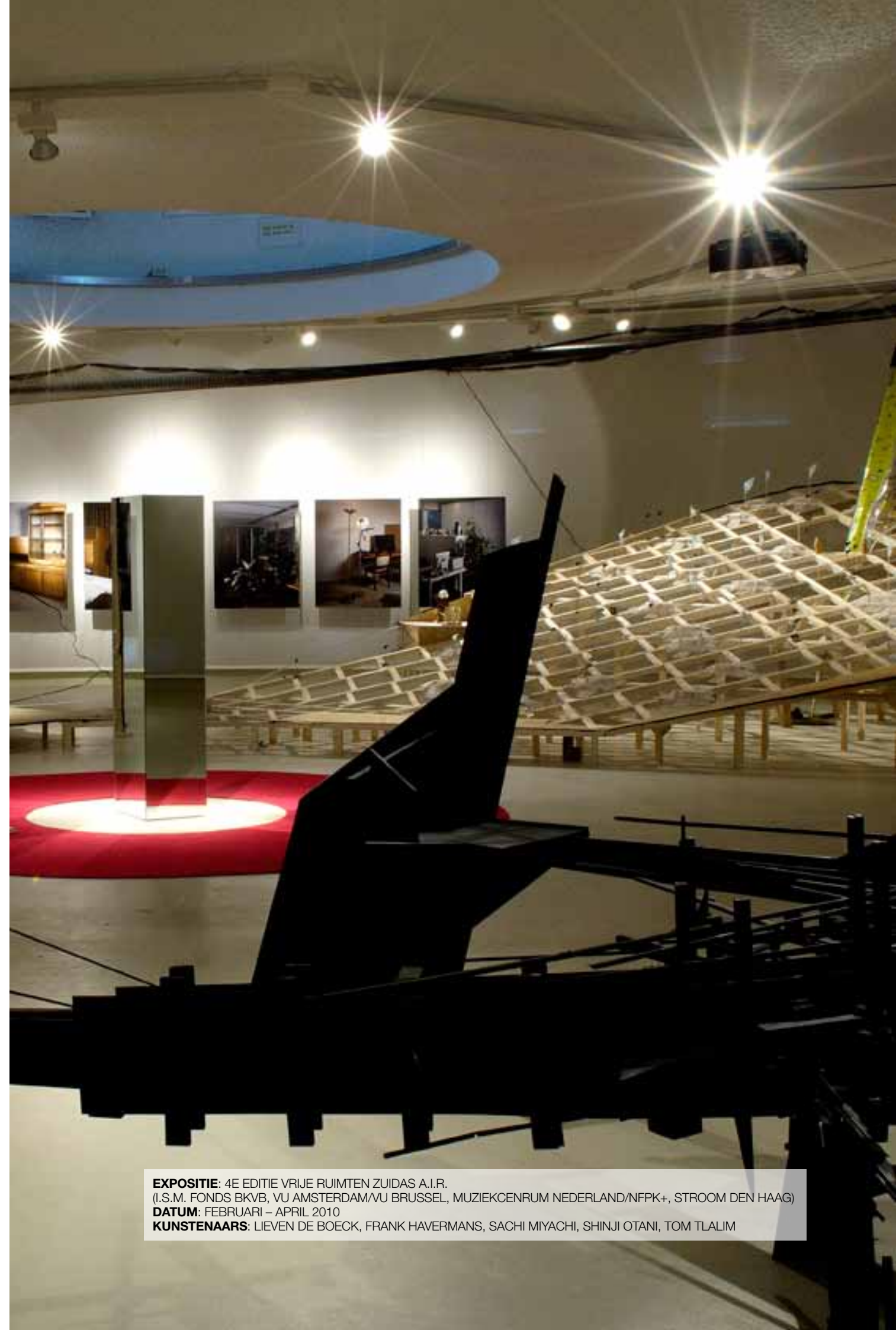
van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen. Tot slot zorgt de Virtuele Zoom ervoor dat fotografen-kunstenaars de Zuidastransformatie jaarlijks in beeld brengen. De collectie van de **Virtuele Zoom** is sinds 2008 eigendom van het FOAM, het Fotografiemuseum Amsterdam.

Uit deze pijlers vloeien vijf ambities voor de toekomst voort: de realisatie van een Videoschermenpark, van een eigentijds Kunstverzamelgebouw, van een Zuidas Biënnale en van Hoogwaardige Ateliers en Verblijfsruimten voor

Kunstenaars en Kunst(enaars) ondernemingen alsmede de inzet van creatieve denkprocessen bij de stedenbouw. Wat het meebouwen betreft zijn op dit moment kunstwerken in ontwikkeling voor de nieuwbouw van het Sint Nicolaaslyceum, voor het RAI-terrein en voor de nieuwe locatie van de Dr. L. Alma Schooltuin. Voor de andere projecten zijn voortdurend nieuwe initiatieven in ontwikkeling, waaronder de invulling van braakliggende bouwterreinen en beschikbare plinten met kunst en cultuur. Middels de Virtueel Museum Zuidas-krant, nieuwsbrief en publicaties brengt het VMZ de activiteiten onder de aandacht van een breed publiek en draagt het bij aan debat en discussie. Naast de eigen activiteiten bevordert het VMZ initiatieven van derden op artistiek terrein.

Henrik van Leeuwen, WTC, bij Zichtbaar Afwezig van Stedelijk Museum Amsterdam

EXPOSITIE: 4E EDITIE VRIJE RUIMTEN ZUIDAS A.I.R.
(I.S.M. FONDS BKVB, VU AMSTERDAM/VU BRUSSEL, MUZIEKCENTRUM NEDERLAND/NFPK+, STROOM DEN HAAG)
DATUM: FEBRUARI – APRIL 2010
KUNSTENAARS: LIEVEN DE BOECK, FRANK HAVERMANS, SACHI MIYACHI, SHINJI OTANI, TOM TLALIM

BESTUUR

Hester Alberdingk Thijm	Akzo Nobel, voorzitter
Jurgen Bey	Sandberg Instituut (vanaf maart 2011)
Lex ter Braak	Fonds BKVB (vanaf maart 2011)
Marry de Gaay Fortman	Houthoff Buruma, secretaris
Douglas Grobbe	ABN Amro, penningmeester
Jos Houweling	Sandberg Instituut (t/m maart 2011)
Huib Kurstjens	The Boston Consulting Group
Sander van 't Noordende	Accenture (t/m maart 2011)
Rob van Schaik	Independent Capital Partners

Zuidas

TOEHOORDER

Robert Dijkmeester	Zuidas Amsterdam
--------------------	------------------

PROGRAMMARAAD

Simon den Hartog	Supervisor Beeldende Kunst Zuidas (t/m mei 2011)
Meinke Horn	Vrije Ruimten Zuidas AIR en cultuurvoorzieningen
Harry J. Kraaij	Financiën en tentoonstellingen
Marina de Vries	Communicatie
Henk de Vroom	Kunst in de openbare ruimte

SECRETARIAAT EN PROJECTONDERSTEUNING

Nathanja van Dijk (t/m februari 2011)
Lotje Pasteuning

COLOFON

Uitgave: Virtueel Museum Zuidas,
voorjaar 2011

Fotografie Visie: Jaap Bosman/Stedelijk Museum Amsterdam (p. 22), FOAM (p. 27), Meinbert Gozewijn van Soest (p. 20), Hiyczuk/Van Oevelen (p. 9), Doriann Kransberg (p. 26), Kees Kuil (p. 18/19), Caroline Prisse (p. 6), Gert Jan van Rooi (p. 38), Jan Schuijren (p. 13), Anouk Vogel (p. 36), Ron Zijlstra (pp. 2, 4, 5, 10, 14, 17, 24, 28, 30, 39)

Fotografie Tijdslijn: Sanne Beeren, Justin Bennett, Jaap Bosman/Stedelijk Museum Amsterdam, Janus van den Eijnden, FOAM, Fotomix/Max Miché, Imre Fruehauf/St. Dutchartdesk.ch, Meinbert Gozewijn van Soest, Meinke Horn, Krijn de Koning, Pauline Prior, Caroline Prisse, Rabobank, Gert Jan van Rooi, Maarten Rots, Jan Schuijren, Ron Zijlstra, Zuidas Amsterdam

Teksten: Marina de Vries
Grafisch ontwerp: Katja van Stiphout
Druk: Ten Klei, Amsterdam
Oplage: 4000

English version available on:
www.virtueel-museum.nl

VIRTUEEL MUSEUM ZUIDAS

PRINSES IRENESTRAAAT 19
1077 WT AMSTERDAM
+31 (0)20 644 86 44

INFO@VIRTUEEL-MUSEUM.NL
WWW.VIRTUEEL-MUSEUM.NL

**VIRTUEEL
MUSEUM
ZUIDAS**

Het Virtueel Museum Zuidas (VMZ) ontwikkelt beleid en initieert projecten op gebied van kunst en cultuur, in nauwe samenwerking met de Supervisor Stedenbouw, Zuidas Amsterdam en de Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO) evenals met partners en bouwers.

Zuidas